

проекты. С его помощью можно осуществить практическое управление эффективностью вложенных средств, прогнозировать ее изменение при изменении экономической конъюнктуры как в стране, так и в отдельной отрасли или на конкретном предприятии.

Литература

1. Зубкова С.В., Фасхиев Х.А. Оценка экономической эффективности инвестиций в новую технику // *Машиностроитель*. – №6. – 1998. – С.2-8.
2. Кобелев В.Н. и др. Управление ценовой стратегией электротехнического предприятия // *Наука і освіта. Збірник наукових праць*. – Х.: НТУ «ХПІ», 2004. – с. 263-270.
3. Мелкумов Я.С. Экономическая оценка эффективности инвестиций. – М.: ИКЦ «ДИС», 1997. – 160с.
4. Орлов П.А. Сравнительная оценка эффективности капитальных вложений // *Экономика Украины*. – 2004. – №1 (498). – С. 27-32.
5. Орлов П.А., Алдохина Н.И. Обоснование цен на машины производственного назначения на основе учета их эффективности. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2004. –

212с.

6. Панферов Г.А. Совершенны ли методические подходы к оценке эффективности инвестиционных проректор? // *Российский экономический журнал*. – 1997. – №2. – С.63-71.

7. Фасхиев Х.А. Оценка технико-экономической эффективности инвестиций и новой техники в рыночных условиях// *Вестник машиностроения*. – 1998. – №8. – С.36-43.

8. Яковлев А.І. Методика визначення ефективності інвестицій, інновацій, господарських рішень в сучасних умовах. – Х.: Бізнес Інформ, 2001. – 56с.

9. Рудь Н.Т. Інноваційні ризики//*Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая*. – 2004. –Вып.83. – С.65-72.

10. Кулиничев П.К., Лихман П.В. Основные показатели экономической эффективности инвестиций. Факторы, влияющие на точность оценки этих показателей. // *Регіональні перспективи*. – 2002. – №5(24). – С.41-43.

Статья поступила в редакцию 03.03.2006

Е.В. ПАВЛИШ,
Донецкий национальный технический университет

ДО ПИТАННЯ ПРО ОКРЕМІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ІННОВАТИКИ З ТОЧКИ ЗОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Економічна глобалізація, що є однією з характерних рис розвитку світової економіки протягом другої половини ХХ та початку ХХІ століть, формує принципово нові умови функціонування регіональних господарських комплексів. Поглиблюється територіальна диференціація рівнів економічного розвитку, збільшується розрив в рівні життя населення окремих країн та регіонів, відбувається посилення конкуренції майже у всіх сегментах світового, національних та регіональних ринків. При цьому суб'єктами конкуренції все більше стають

не тільки й не стільки окремі фірми, а національні й регіональні економічні системи.

Змінюється й самий характер конкуренції. Серед головних чинників забезпечення конкурентоспроможності регіональних економічних систем сучасна економічна наука виділяє підвищення ефективності використання первинних ресурсів в високотехнологічних галузях промисловості, яке досягається за рахунок активізації інноваційних процесів на регіональному та

© Е.В. Павлиш, 2006

загальнодержавному рівнях. На сьогодні розвинені постіндустріальні країни розглядають саме інновації в якості основної передумови підвищення конкурентоспроможності економіки на регіональному рівні.

При цьому стан інноваційної діяльності в цілому по Україні, та окремо по Донецькій області знаходиться в незадовільному стані. Так, в 2003 році у порівнянні із 2002 знизилась кількість інноваційно-активних підприємств в цілому по Україні майже на 18%. Це падіння продовжилось в 2004 році, коли кількість інноваційно-активних підприємств знизилась ще на 14%. Динаміка впровадження нових технологічних процесів в період 2002-2004 років була позитивною, але в той же час незадовільною була ситуація із впровадженням нових видів інноваційної продукції. Протягом трьох років кількість нових видів продукції, які впроваджувались в українській промисловості, знизилась у 5,75 разів (розраховано за [1, С.352-354]).

Донецька область за період з 1990 по 2000 роки удвічі скоротила впровадження нових технологій, виробництво нових видів устаткування, машин, апаратів і приборів, втратила близько 40% науковців, у першу чергу в науково-технічній сфері [2, С.11]. Після 2000 року стан інноваційної діяльності в області продовжив погіршуватись. Дані статистики свідчать, що якщо в 2000 році на 1 інноваційно-активне підприємство приходилося 7,94 видів освоєної нової продукції, 1,45 впроваджених нових технологічних процесів та 4289,936 тис. грн. вкладених в інноваційний розвиток коштів, то в 2005 році ці показники відповідно склали 2,32, 1,22 та 26420,27 тис. грн. Це дозволяє зробити висновок про майже п'ятиразове зниження ефективності інноваційної діяльності протягом 6 років (розраховано за [3, С. 246], [4, С.251]).

Існуючі проблеми як в забезпеченні конкурентоспроможності промислових комплексів регіонів в цілому, так і в активізації інноваційної діяльності як одного з її головних чинників, зумовлюють актуальність дослідження питань інноваційного розвитку регіону як основного територіа-

льного елементу економічної системи країни.

Означеним питанням приділяли увагу у своїх дослідженнях багато вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як А. Ельянов [5], К. Астапов [6], М. Шарко [7], В. Амітан [2],[8] та інші. Проте подальшої розробки потребують визначені в роботах цих та інших економістів теоретичні підходи, а також методи управління інноваційним розвитком на регіональному рівні.

Таким чином, метою даної статті є уточнення окремих положень теорії інноватики з позицій ролі й місця інноваційних процесів в забезпеченні конкурентоспроможності регіональних економічних систем.

Що ж у сучасних умовах розуміється під конкурентоспроможністю? Тлумачення терміну "конкурентоспроможність" безпосередньо пов'язане зі змістом поняття "конкуренція". У перекладі з латині даний термін означає суперництво, боротьбу за досягнення кращих результатів в будь-якій сфері. Звідси "конкурентоспроможність" у найбільш широкому сенсі можна визначити як здатність у процесі суперництва досягати кращих результатів у будь-якій діяльності чи сфері функціонування. В економічній сфері суперництво набуває форми економічного змагання суб'єктів господарювання. Тому в більш вузькому значенні конкурентоспроможність можна трактувати як володіння властивостями, що формують переваги для суб'єкта економічного змагання.

При цьому дотепер найбільш розробленою в наукових дослідженнях є конкурентоспроможність на мікрорівні, тобто конкурентоспроможність продукції промислового підприємства. Що стосується конкурентоспроможності на регіональному та загальнодержавному рівні, то це питання є предметом численних наукових та науково-практичних дискусій, в особливості для країн із відносно невисокими рівнями економічного розвитку.

На сьогоднішній день існує багато різноманітних визначень конкурентоспроможності регіонів. Серед них можна визначити наступні:

– в рамках проекту ОЕСР “Інфраструктура для промислової конкурентоспроможності” запропоновано розуміти під конкурентоспроможністю “спроможність компаній, галузей промисловості, регіонів, націй або груп сусідніх країн виробляти високий рівень доходу й зайнятості, знаходячись в умовах міжнародної конкуренції” [9, С.116];

– конкурентоспроможність регіону – це спроможність розташованих на його території підприємств змагатися з реальними та потенційними конкурентами за споживача на цільовому сегменті ринку в конкретний період часу завдяки певному сполученню властивостей товарів, які вони виготовляють, умов відтворення основних факторів виробництва й використання інших керованих факторів [10, С.80];

– конкурентоспроможність регіону – зумовлене економічними, соціальними, політичними та іншими факторами становище регіону та його окремих товаровиробників на внутрішньому та зовнішньому ринках, що виражається через показники (індикатори), які адекватно характеризують такий стан і його динаміку [11, С.30];

– конкурентоспроможність регіону – здатність регіону забезпечувати виробництво конкурентоздатних на міжнародному рівні товарі і послуг в умовах ефективного споживання існуючих факторів виробництва (економічного потенціалу), використання існуючих і створення нових конкурентних переваг, збереження (підвищення) рівня життя при дотриманні міжнародних екологічних стандартів [12, С.52-53].

Якщо розглядати конкурентоспроможність регіону з позицій структури економічного змагання, в рамках якого регіон досягає певних переваг, необхідно визначити учасників подібного змагання, об'єкт змагання та чинники, які дозволяють досягти в цьому змаганні перемоги.

Отже, суб'єктами конкуренції на регіональному рівні можуть бути як окремі регіони в рамках країни, так і території, розташовані за кордоном. При цьому, коли мова йде про конкуренцію регіонів в рамках країни, об'єктом змагання в першу чер-

гу стають внутрішні та зовнішні інвестиції, а також трудові ресурси. Коли конкурують регіони, розділені державними кордонами, об'єктом конкуренції в першу чергу стають споживачі продукції промислових комплексів регіонів на світовому та внутрішньому ринках.

Виходячи із специфічних властивостей об'єктів конкуренції, можна назвати головні чинники досягнення конкурентних переваг. Якщо об'єктом змагання є інвестиції, головними чинниками стають природні умови (географічне розташування території, наявність природних ресурсів), людські ресурси (наявність працівників з достатнім рівнем кваліфікації), а також ємність та доступність цільових ринків, інституціональна інфраструктура й законодавча база інвестування. Якщо об'єктом змагання є трудові ресурси, головним чинником стає наявний в рамках даного регіону середній рівень життя (середній рівень оплати праці, розвиненість комунальної інфраструктури та ін.). Якщо об'єктом змагання є споживачі продукції, головними чинниками стають технологічні фактори, тобто спроможність за рахунок нових й вдосконалених технологій підвищувати якість та знижувати собівартість продукції, яка виготовляється підприємствами промислового комплексу регіону.

Усі чинники конкурентоспроможності економічного комплексу регіону можна розділити на такі, що піддаються та не піддаються управлінню. Такі чинники, як географічне положення та природні ресурси, звичайно, управлінню не підлягають. З іншого боку, такі чинники, як рівень життя населення, інституціональна інфраструктура й законодавча база економічної діяльності, розвиток технологій й деякі інші можуть бути цілеспрямовано змінені, а отже, піддаються управлінню на регіональному та загальнодержавному рівні.

Слід зазначити, що між окремими чинниками конкурентоспроможності, які піддаються управлінню, існує певний ієрархічний взаємозв'язок. Так, наявність людських ресурсів як фактор конкурентоспроможності у змаганні за інвестиції залежить від середнього рівня життя в регіоні як фа-

ктора конкурентоспроможності у змаганні за збереження висококваліфікованих працівників. В свою чергу, високий рівень життя в регіоні може бути забезпеченим за умов підвищення в рамках регіону доходів підприємств, досяжного завдяки збільшенню обсягів реалізованої на внутрішньому

та зовнішньому ринках продукції (наданих послуг) за рахунок підвищення її якості та ефективності економічної діяльності. Схематично конкурентоспроможність регіону подано на рис. 1.

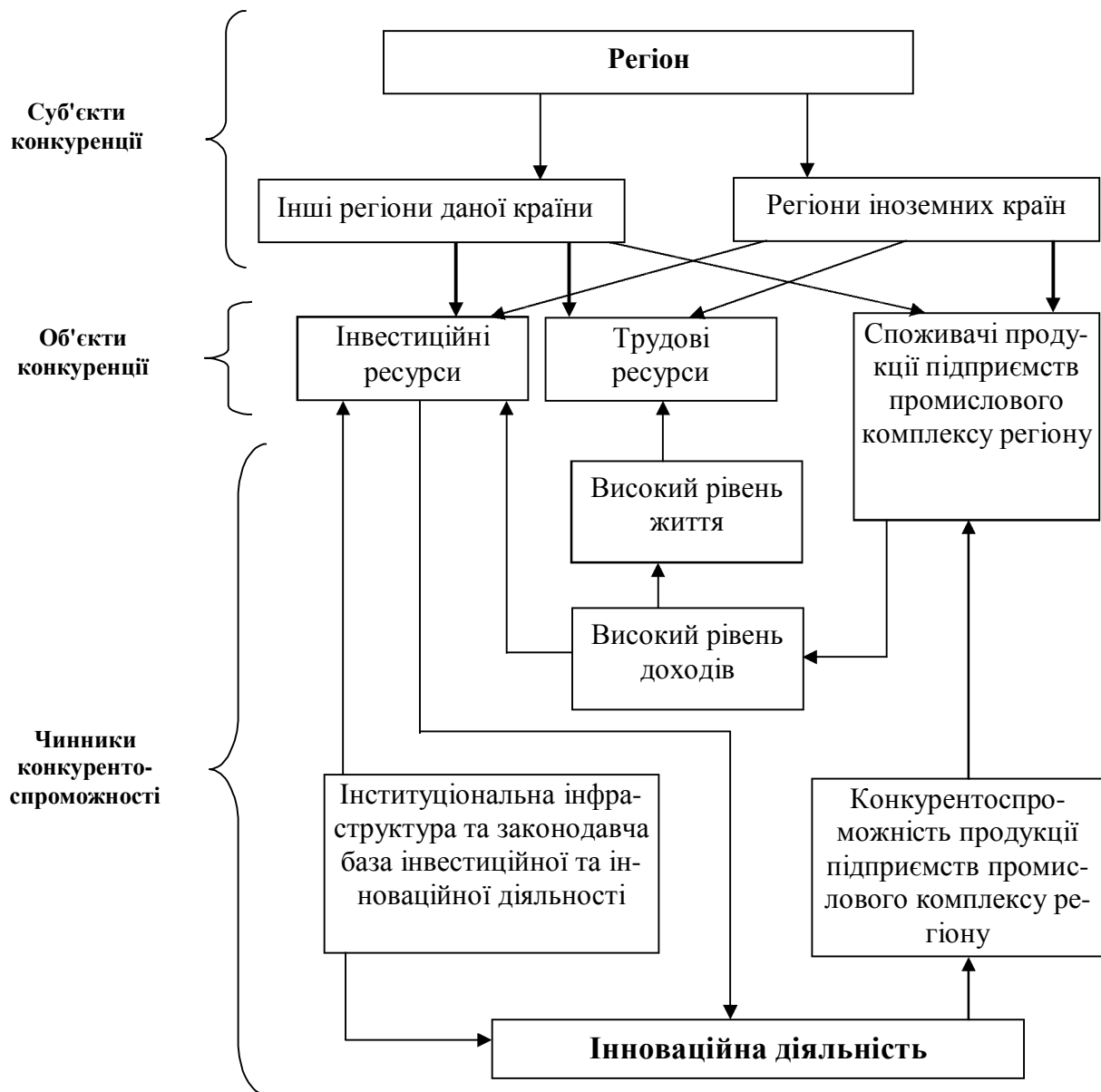

Рис. 1. Складові конкурентоспроможності регіону

Отже, об'єктивною основою конкурентоспроможності регіону безвідносно до суб'єкту та об'єкту конкуренції є підвищення ефективності економічної діяльності підприємств господарського комплексу регіону на внутрішньому та зовнішньому ринках. При цьому головним інструментом досягнення високої конкурентоспромож-

ності регіону є інноваційна діяльність. Таким чином, цілеспрямоване забезпечення конкурентоспроможності регіону в умовах глобалізації можливе лише при інноваційній моделі розвитку території.

Протягом трьох десятиріч (із середини 50-х до середини 80-х років) ХХ сторіччя в економічній науці панувала розробле-

на в рамках неокласичної теорії концепція екзогенного, тобто як би привносимого в систему ззовні, технологічного розвитку. Вона була запропонована й обґрунтована в роботах Я. Тінбергена [13], Р. Солоу [14], Р. Харрода [15], Дж. Хікса [16] і інших відомих економістів. Проте, самий технологічний прогрес був у даних дослідженнях поданий в основному як якийсь збірний аргумент виробничої функції, що об'єднує всі інші, крім праці і капіталу, чинники виробництва.

З неокласичних теорій, зокрема, впливало, що всі регіони, що одержали доступ до сучасних технологій, повинні мати при виході на траєкторію рівноважного зростання темпи підвищення продуктивності праці, що зближуються між собою (із поправками на розходження в стартових умовах). Але, як визнає Солоу, говорити про щось схоже в реальній економіці можна лише у відношенні найбільш індустріально розвинених країн і недоречно при їхньому порівнянні з країнами Латинської Америки, Африки і більшістю країн Азії.

Поява нового класу економічних моделей з ендегенним технологічним прогресом викликала помітне підвищення інтересу до проблем економічної динаміки. Особливу роль при цьому зіграли три важливі висновки з цих моделей [17]:

1) передбачений ефект масштабу від збільшення ресурсів, втягнутих у процес одержання нового знання;

2) можливість впливу на темпи довгострокового економічного зростання за допомогою відповідної політики держави, що стимулює накопичення людського капіталу;

3) роль розмірів економічного простору, зокрема значення міжнародної торгівлі, а також процесів глобалізації і дезинтегрованості.

Науково-технічний прогрес на периферії світового господарства, на відміну від його центру, який вже вступив до пост-індустріальної фази розвитку, все ще реалізується, головним чином в рамках промислової революції. Економічна модернізація периферійних країн за об'єктивною необхідністю спирається на техніко-технологічні, а частково й соціальні розробки лідерів техногенної цивілізації, де, на відміну від периферійних країн, НТП має ендегенну природу [5, С.74].

При цьому інноваційний розвиток відрізняється від технічного і навіть від науково-технічного тим, що містить елемент динамізму, характеризує здатність регіону розвиватися на власній основі в майбутньому (див рис. 2).

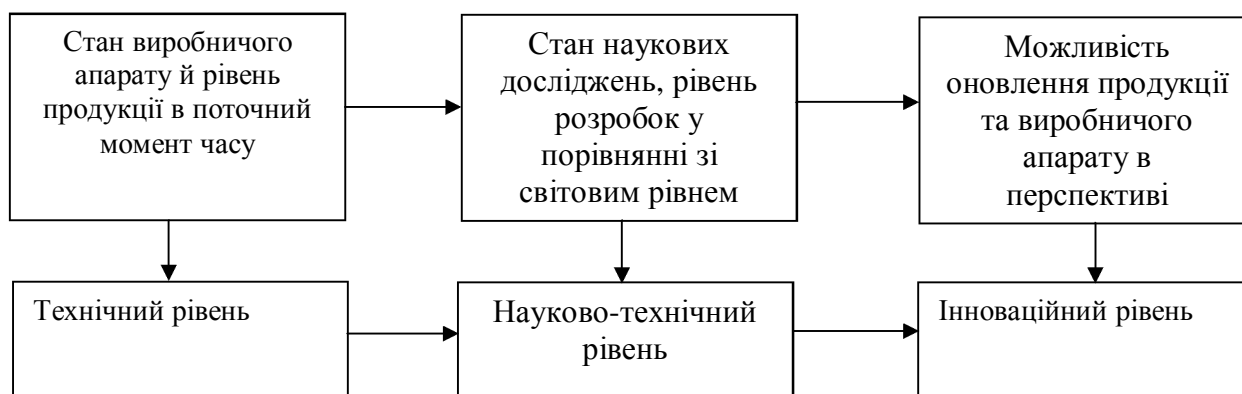

Рис. 2. Взаємозв'язок технічного, науково-технічного й інноваційного рівнів [8, С.23]

Згідно з інвестиційним підходом під інновацією розуміють “інвестицію в новачію”. Новачія – це нововедення, якого не було раніше [18, С.14]. Інновація являє собою матеріалізований результат, отрима-

ний від вкладення капіталу у нову техніку або технологію, у нові форми організації виробництва, праці, обслуговування і управління, включаючи нові форми контролю, обліку, методи планування, аналізу

тощо.

У Законі України “Про інноваційну діяльність” інновації визначаються як “новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [19, С.266].

Виділяють чотири типи інновацій: продуктні, технічні, процесні і організаційно-управлінські [6, С.46].

– Продуктні інновації дозволяють створювати нові товари;

– Технічні інновації представляють собою введення в експлуатацію нового обладнання;

– Процесні інновації використання нових технологічних процесів для виробництва традиційних і нових товарів;

– Організаційно-управлінські інновації, як правило, супроводжують 3 попередні типи інновацій, але можуть бути і самостійними, спрямованими на підвищення ефективності господарювання економічного суб'єкта.

Розподіл інновацій по глибині внесених змін запропоновано чехословацьким економістом Ф. Валентою [8, С.22]:

– нульового порядку – регенерація первісних властивостей системи, збереження і відновлення її існуючих функцій;

– першого порядку – зміна кількісних властивостей системи;

– другого порядку – перегруповання складових частин системи з метою поліпшення її функціонування;

– третього порядку – адаптивні зміни елементів виробничої системи з метою пристосування друг до друга;

– четвертого порядку – найпростіша якісна зміна, що виходить за рамки простих адаптивних змін, коли первісні ознаки системи не змінюються, а відбувається тільки деяке поліпшення їхніх корисних властивостей;

– п'ятого порядку – змінюються всі чи більшість властивостей системи, але базова

структурна концепція зберігається, тобто нове покоління;

– шостого порядку – якісна зміна первісних властивостей системи, первісної концепції без зміни функціонального принципу, тобто новий вид;

– сьомого порядку – вища зміна у функціональних властивостях системи і її частини, що змінює її функціональний принцип, тобто новий рід.

У дослідженнях Л. Мартюшевої і В. Калишенко справедливо відзначається, що комплексною характеристикою спроможності до інноваційного розвитку є інноваційний потенціал, який вони пропонують визначати як “сукупність організованих в певних соціально-економічних формах ресурсів, що можуть при певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинниках інноваційного середовища бути спрямованими на реалізацію інноваційної діяльності з метою задоволення потреб суспільства” [20, С.63].

В процесі зміни технологічних укладів в рамках окремих країн та регіонів формуються й еволюціонують національні й регіональні інноваційні системи (НІС й РІС). НІС (РІС) – це сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), що займаються виробництвом й комерційною реалізацією наукових знань та технологій в межах окремої країни (регіону) [21, С.24].

М Шарко в роботі [7, С.27] пропонує виділяти в інноваційній системі наступні елементи:

– комплекс інститутів, що приймають участь в виробництві, передачі та використанні нових знань;

– фірми та комунікаційні мережі, що вони створюють;

– наукова система;

– елементи ринкової інфраструктури;

– макроекономічна політика й форми державного регулювання;

– система освіти й професійної підготовки;

– товарні ринки, ринки факторів виробництва, ринки праці;

– система фінансування інновацій.

Найбільш спрощена модель, яка опи-

сує взаємодію елементів інноваційної системи регіону, складається з двох секторів – приватного та державного. Роль приватного сектору полягає у створенні нової техніки й технологій та засвоєнні інновацій у виробництві. Роль державного – у розвитку фундаментальної науки і освіти, створенні техніки й технологій оборонного призначення, формуванні інфраструктури та сприятливого інституційного клімату для інноваційної діяльності [22, С.36].

При цьому світовий досвід дозволяє виділити дві найбільш застосовні моделі інноваційної політики, – так звані американська та японська моделі [23, С.41]. Перша базується на найвищій автономії підприємства, на принципі вільної конкуренції і на регулюванні ринку великими міжнародними корпораціями. Орієнтація технологічного розвитку здійснюється шляхом виокремлення пріоритетної галузі. Японська модель передбачає забезпечення державою технологічних пріоритетів за допомогою стимулювання не окремих галузей, а конкретних технологій.

Отже, на базі викладеного матеріалу можна зробити наступні уточнення окремих термінів інноватики. Законодавче визначення інновації дозволяє виділити 3 різновиди інновацій з точки зору сфери їх застосування, виду очікуваного ефекту та форми здійснення: виробничі, адміністративні та соціальні.

Виробнича інновація – застосування в практичній діяльності результатів інтелектуальної проектно-конструкторської праці, спрямоване на отримання додаткового економічного та (або) екологічного ефекту функціонування промислового об'єкту. Виробничі інновації – це продуктивні, процесні або технічні інновації четвертого, п'ятого, шостого та сьомого порядків, застосовані у реальному секторі економіки.

Адміністративна інновація – структурна або функціональна зміна (корекція) системи управління, спрямована на досягнення підвищеного позитивного ефекту функціонування об'єкту управління. Адміністративні інновації – це організаційно-управлінські інновації нульового, першого, другого або третього порядків в реальному

секторі та (або) в секторі державного управління на рівні країни, регіону або населеного пункту.

Соціальна інновація – структурна або функціональна зміна соціальної системи (включаючи виробничу сферу), спрямована на досягнення додаткового соціального ефекту. Соціальні інновації – це організаційно-управлінські інновації будь якого (від нульового до сьомого включно) порядку в соціальній сфері та (або) сфері державного управління, спрямовані на поліпшення умов життєдіяльності населення та підвищення рівня життя.

Виробничі, адміністративні та соціальні інновації взаємодоповнюють та взаємозалежать одна від одної. Так, умови для впровадження виробничих інновацій створюють адміністративні, або навпаки, виробничі інновації породжують адміністративні. Соціальні інновації стають дієвими за умови сталого розвитку, що забезпечується виробничими інноваціями, або навпаки, результативні соціальні інновації дають поштовх до активного впровадження виробничих інновацій. Іншими словами, інноваційний розвиток регіону в умовах економічної глобалізації можна визначити як сукупність перманентних взаємопов'язаних виробничих, адміністративних та соціальних інновацій, спрямованих на підвищення економічної конкурентоспроможності регіону.

Також слід відзначити специфічну роль в забезпеченні конкурентоспроможності регіону такої галузі, як машинобудування. Адже економічний розвиток передусім передбачає підвищення ефективності виробництва (зниження матеріало- та енергомісткості, підвищення продуктивності праці тощо). В умовах промислового виробництва ці процеси відбуваються шляхом впровадження технічних та процесних інновацій, тобто використання нової техніки та обладнання, виробленого машинобудівними підприємствами. Так інновація в машинобудуванні призводить до комплексних інновацій в інших галузях й ініціює інноваційну модель розвитку економіки регіону та країни в цілому.

При цьому низька питома вага влас-

ної машинобудівної продукції в загальному обсязі споживання означає надмірну залежність від зарубіжних виробників високотехнологічної продукції, що є не менш загрозливим, аніж енергетична залежність. Використання готової високотехнологічної продукції зарубіжних виробників призводить до витіснення національних науково-дослідницьких закладів з ринку нових технологій, що, в свою чергу, призводить до зниження попиту на висококваліфіковані наукові кадри й послаблення інноваційного потенціалу країни.

Таким чином, інноваційний розвиток регіону являє собою синергетичний ефект від результатів розвитку окремих елементів економічної системи, таких як промисловість, державне управління, соціальна сфера. При цьому базою інноваційного розвитку слугує інноваційний розвиток промисловості, а ключовим елементом інноваційного розвитку промисловості – інноваційний розвиток машинобудівного комплексу.

Процес ендогенного інноваційного розвитку промислового регіону повинен передбачати наступні етапи, замкнені в “ланцюг”:

1. Адміністративні інновації на регіональному рівні, спрямовані на реформування інноваційної інфраструктури, які сприяють поліпшенню інвестиційного клімату та активізації впровадження виробничих інновацій.

2. Адміністративні інновації на рівні промислових підприємств пов’язані з підготовкою організаційної структури промислових об’єктів до сприйняття виробничих інновацій.

3. Виробничі інновації в машинобудівному комплексі, які сприяють підвищенню технологічного рівня виробництва й отриманню додаткового позитивного економічного ефекту.

4. Виробничі інновації в галузях – споживачах продукції машинобудування, спрямовані на підвищення економічної ефективності виробництва.

5. Адміністративні інновації на рівні промислових підприємств пов’язані із зміною структури виробничого процесу.

6. Соціальні інновації на державному та регіональному рівні спрямовані на підвищення якості життя населення.

7. ...Перехід на етап (1)

Інноваційний розвиток можливий за поєднання трьох елементів: сукупності всіх матеріальних та нематеріальних ресурсів, необхідних для розробки та впровадження новацій (інноваційного потенціалу); системи державних й недержавних інститутів, відповідальних за розробку та впровадження новацій, а також регулювання інноваційного процесу (інноваційної системи); механізму взаємодії між елементами інноваційної системи, а також системи норм та правил, що регламентують цю взаємодію (інноваційного механізму).

Незважаючи на високій ступінь конкретизації елементів інноваційної системи, запропонований М. Шарко в роботі [7], цей підхід не дає чіткої відповіді на запитання щодо взаємозв’язків окремих елементів інноваційної системи. Визначення структури інноваційної системи на першому етапі вимагає більшого ступеня абстракції й узагальнення, а на другому етапі – віднесення окремих конкретизованих елементів системи по визначеним категоріям.

Таким чином, можна виділити два базисних елементи інноваційної системи: це, по-перше, матеріальна основа, що включає в себе сировинні, фінансові ресурси і галузеву інфраструктуру і, по-друге, нематеріальна основа – накопичений рівень знань, рівень кваліфікації й індивідуальних здібностей персоналу машинобудівних підприємств та науково-дослідницьких закладів, а також суб’єктивний рівень сприйняття зовнішнього середовища з погляду здібності до психологічного прийняття нововведень. Дані елементи знаходяться в певній взаємозалежності – нематеріальна основа інноваційної системи є середовищем формування нових методів перетворення матеріальної основи, тобто творцем матеріалізованих інновацій.

Дві основи інноваційної системи відчують вплив з боку зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування. При цьому як внутрішнє, так і зовнішнє середовище оказують два види впливу: ці-

леспрямований й безсистемний. З боку внутрішнього середовища цілеспрямований вплив здійснюється системами управління кожним окремим підприємством, із боку зовнішнього середовища – державними інститутами. Таким чином, інноваційна система містить у собі крім двох базисних елементів два ефектори: державу і

систему управління підприємством. Ефектори інноваційної системи також є взаємозалежними, оскільки вплив із боку держави надається також і на саму систему управління підприємством. Комплекс взаємозв'язків між елементами інноваційної системи має наступний вигляд (рис. 3).

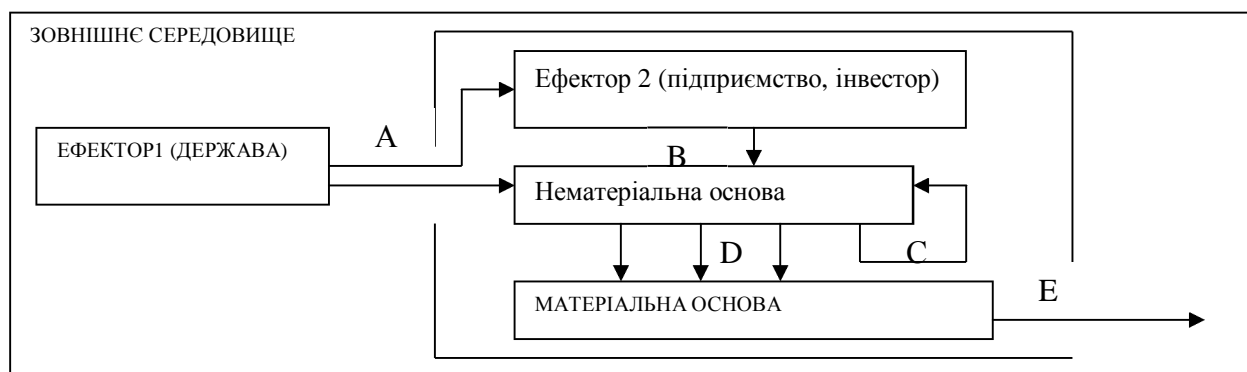

Рис. 3. Інноваційна система економічного комплексу регіону

На рис. 3 інноваційна система подана у вигляді наступних компонентів: А – комплекс заходів впливу з боку держави на підприємство (ефектор 2), а також на систему фахової підготовки і перепідготовки персоналу й сфери освіти та науки (нематеріальна основа); В – вплив на персонал підприємства з боку управлінської ланки, система мотивації інтелектуальної праці; С – створення нових форм трансформації матеріальних ресурсів із метою підвищення ефективності їхнього використання; D – практичне застосування нових форм трансформації матеріальних ресурсів; Е – матеріальний результат впровадження інновацій (нові конкурентоспроможні види продукції, зниження обсягів екологічно шкідливих відходів і т.п.).

Резюмуючи вищевикладений матеріал, можна зробити наступні висновки:

- незважаючи на існуючу розмаїтість підходів до визначення поняття “конкурентоспроможність регіону”, можна стверджувати, що незалежно від конкретних суб'єктів та об'єкту конкуренції конкурентоспроможність регіону базується на інноваційному розвитку його промислового комплексу;

- у якості вдосконалення існуючого

понятійного апарату теорії інноватики запропоновано застосовувати відносно новий підхід до класифікації інновацій з точки зору поєднання таких критеріїв, як сфера їх впровадження, вид очікуваного ефекту та форма здійснення. За цієї класифікації пропонується виділяти виробничі, адміністративні та соціальні інновації;

- інноваційний розвиток регіону пропонується визначати як сукупність перманентних взаємопов'язаних виробничих, адміністративних та соціальних інновацій, спрямованих на підвищення економічної конкурентоспроможності регіону. При цьому модель ендегенного інноваційного розвитку розглядається як поетапне впровадження адміністративних, виробничих та соціальних інновацій, що складається з семи етапів, замкнених у ланцюг;

- розроблено абстрактну модель інноваційної системи регіону, що складається з двох базисних елементів (матеріальних та нематеріальних ресурсів) та двох ефекторів (системи державного управління та системи управління підприємством).

Результати дослідження можуть бути основою для визначення конкретних методів та заходів активізації інноваційної діяльності в регіоні, що повинне стати пода-

льшим напрямом дослідження проблем забезпечення конкурентоспроможності економічного комплексу регіону.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2004 рік. – К.: Консультант. – 2005. – 592 с.
2. Амитан В.Н., Киклевич Ю.Н., Филатов Д.Е. Исследование инновационного поля Донецкого региона. Опыт академии технологических наук Украины // *Металл и литьё Украины*. – 2002. – № 7-8. – С. 11-13
3. Статистичний щорічник Донецької області за 2004 рік. – Донецьк: Доноблстат. – 2005. – 390 с.
4. Статистичний щорічник Донецької області за 2005 рік. – Донецьк: Доноблстат. – 2006. – 404 с.
5. Эльянов А. НТП и экономическая политика на периферии мирового хозяйства // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2005. – №4. – С.74-85
6. Астапов К. Инновации промышленных предприятий и экономический рост. // *Экономист*. – 2002. – №6. – С. 44-51
7. Шарко М. Модель формирования национальной инновационной системы Украины // *Экономика Украины*. – 2005. – №8. – С. 25-30
8. Амитан В.Н., Киклевич Ю.Н., Филатов Д.Е. Инновационное развитие Донецкого региона: состояние и перспективы. – Донецк: «Юго-Восток». – 2002. – 182 с.
9. Лазарева Е.В. Влияние инновационной деятельности на уровень конкурентоспособности регионов // *Экономические инновации*. – 2003. – №17. – С.115-129
10. Амоша А.И., Ляшенко В.И. и др. О ранговом методе реализации потенциала сравнительной конкурентоспособности промышленности регионов Украины // *Прометей*. – 2005. – №2(17). – С.78-97
11. Селезнёв А.З. Конкурентные позиции и инфраструктура рынка России. – М.: Юристъ. – 1999. – 384 с.
12. Реутов В.Є. Міжнародна конкурентоспроможність регіону: сутність, методи оцінювання // *Економіка та держава*. – 2006. – №4. – С.52-54
13. Dhaene G., Barten A.P. When it all began. The 1936 Tinbergen model revisited // *Economic Modelling*. – 1989. – Vol.6, Issue 2. – P. 203-219
14. Robert M. Solow. Technical Change and Aggregate Production Function // *Review of Economics and Statistics*. – 1957. – #39(3). – P.312-320
15. Nevile J.W. The Mathematical Formulation of Harrod's Growth Model // *Economic Journal*. – 1962. – Vol.72, #286. – P. 367-370
16. Hicks J.R. A "Value and Capital" Growth Model // *Review of Economic Studies*. – 1959. – Vol. 26, #3. – P. 159-173
17. Дагаев А. Новые модели экономического роста с эндогенным технологическим прогрессом. // *Мировая экономика и международные экономические отношения*. – 2001. – №6. – С. 40-51
18. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. – Санкт-Петербург: «Питер». – 2001. – 304 с.
19. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 №40-IV // *Відомості Верховної Ради*. – 2002. – №36. – С. 266
20. Мартюшева Л., Калишенко В. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження // *Фінанси України*. – 2002. – №10. – С. 61-66
21. Иванова Н. Инновационная сфера: итоги столетия // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2001. – №8. – С.22-34
22. Никифоров А. Національна інноваційна система: вибір України // *Економист*. – 2005. – №12. – С.35-41
23. Бутко Н. Инвестиционные аспекты повышения конкурентоспособности экономики // *Экономика Украины*. – 2004. – №4. – С.40-46

Статья поступила в редакцию 06.06.2006